

**PEDAGOGIK NIZOLAR VA ZIDDIYATLARNING FALSAFIY, PEDAGOGIK,
PSIXOLOGIK TASNIFI**

O‘qituvchi Muhammadiyeva Zarnigor Qahramon qizi

Abduvasiyeva Aziza Lazizjon qizi

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 4-kurs 3-21-guruh talabasi E-mail

[*abduvasiyevaaziza@gmail.com*](mailto:abduvasiyevaaziza@gmail.com)

Annotatsiya. Mazkur maqolada pedagogik nizolarning asosiy sabablari va pedagogning pertseptiv (o‘quvchi, talabalarni tushunish) xatolari. Pedagogning o‘quvchi-talabalar bilan ish yoki shaxsiy ish yuzasidan bo‘ladigan kelishmovchiliklari va ularni bartaraf etishning o‘ziga xos xususiyatlari yoritib berilgan. Yosh pedagoglar faoliyatida odatda yo‘l qo‘yiladigan xatolar va ularni yengish yo‘llari batafsil tushuntirib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: pedagogik nizolar, pedagogning pertseptiv (o‘quvchi, talabalarni tushunish) xatolari, shaxsiy ish.

Kirish

Zamonaviy ta‘lim jarayoni murakkab va ko‘p qirrali bo‘lib, u o‘zaro muloqot, hamkorlik, bahs-munozaralarga boy muhitda kechadi. Ana shunday jarayonlarda nizolar va ziddiyatlar tabiiy hol sifatida paydo bo‘ladi. Ularni to‘g‘ri tushunish, tahlil qilish va boshqarish pedagogik amaliyotning ajralmas qismidir. Mazkur maqolada pedagogik nizolar va ziddiyatlar falsafiy, pedagogik hamda psixologik nuqtai nazardan o‘rganiladi. Nizo va ziddiyat tushunchasining mohiyati Nizo (konflikt) — bu ikki yoki undan ortiq shaxs yoki guruh o‘rtasidagi qarama-qarshi manfaatlar, maqsadlar yoki qarashlarning to‘qnashuvi natijasida yuzaga keladigan holatdir. Ziddiyat esa bu nizo jarayonining ichki, ba‘zan yashirin shaklidir. Ular shaxslararo munosabatlarning buzilishiga, emotsional taranglikka va ba‘zida pedagogik samaradorlikning pasayishiga olib keladi

Muhokama va natija

.Pedagogik nizolar va ularning turlari Ta‘lim muhitida uchraydigan nizolar bir nechta asosiy turlarga bo‘linadi: O‘qituvchi – o‘quvchi nizo: bu ko‘pincha baholash, tartib-intizom, kommunikatsiyadagi uzilishlar bilan bog‘liq bo‘ladi. O‘quvchi – o‘quvchi nizo: sinfdagi tengdoshlar o‘rtasida raqobat, yetakchilikka intilish yoki xulqiy muammolar sababli vujudga keladi. O‘qituvchi – ota-ona nizo: bu pedagogik yondashuvdagi farqlar, kutgan natijalarning mos kelmasligi bilan bog‘liq. Nizolar konstruktiv (ijobiy natijaga olib keladigan) yoki destruktiv (salbiy oqibatlarga olib keladigan) bo‘lishi mumkin. Ziddiyatlarning kelib chiqish sabablari. Pedagogik nizolar bir necha omillar ta‘sirida yuzaga keladi: Muloqotdagi uzilishlar

va noto‘g‘ri tushunish Adolatsizlik hissi Individual farqlar (temperament, xarakter, tajriba) Talab va kutishlardagi nomuvofiqlik Boshqaruv uslubidagi muammolar Nizolarning falsafiy asoslari Falsafa nuqtai nazaridan, har qanday rivojlanish qarama-qarshiliklar orqali ro‘y beradi. Hegelning dialektikasi asosida aytish mumkinki, har qanday ijtimoiy yoki shaxsiy o‘shish ichki va tashqi ziddiyatlarni hal qilish orqali amalga oshadi. Demak, nizo — bu halokat emas, balki imkoniyat, o‘shish uchun zamin. Pedagogik nuqtai nazardan tahlil Pedagogik jarayonda ziddiyatlarni inobatga olish va ularni ijobiy hal qilish o‘quvchi shaxsini shakllantirishga xizmat qiladi. O‘qituvchi vazifasi nizoni bostirish emas, balki uni tushunish, o‘quvchining ichki holatini his etib, to‘g‘ri yo‘lga yo‘naltirishdan iboratdir. Psixologik yondashuv Psixologlar nizolarni shaxsning ichki ehtiyojlari, motivlari, hissiyotlari va tajribalari bilan bog‘laydilar. Ziddiyatli vaziyatda shaxs stress, xavotir, tajovuz kabi holatlarga duch keladi. Psixologik yondashuv nizolarni hal qilishda empatiya, faol tinglash va emotsional barqarorlikni asosiy omillar sifatida ko‘rsatadi.

Nizolarni boshqarish usullari Quyidagi usullar pedagogik nizolarni hal qilishda samarali hisoblanadi: Muzokara va murosaga kelish Faol tinglash va ochiq muloqot Empatiya — o‘zgani tushunishga harakat qilish O‘qituvchining xolis pozitsiyasi Mediatorlik — betaraf vositachilik O‘qituvchi va o‘quvchi munosabatlari Ziddiyatli vaziyatlarda o‘qituvchining emotsional barqarorligi, adolatli va professional yondashuvi muhim rol o‘ynaydi. Har bir o‘quvchini individual yondashuv bilan eshitish va tushunishga harakat qilish, nizolarning oldini olishda muhim omildir Xulosa

Pedagogik nizolarni inkor etish emas, balki ularni to‘g‘ri boshqarishni o‘rganish zamonaviy ta‘lim tizimining asosiy talabidir. Falsafiy, pedagogik va psixologik yondashuvlar yordamida nizolarni chuqur anglash, ularni samarali hal etishga xizmat qiladi. O‘qituvchilarning kommunikatsion ko‘nikmalari va emotsional savodxonligi ziddiyatlarni o‘shishga xizmat qiluvchi omilga aylantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi.: Nasaf, 2000.
2. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tadbiqiy asoslari. - T.: 2005.
3. Avliyakov N. X., Musayeva N. N. Pedagogik texnologiya. Oliy o'quv yurtlari uchun darslik.